

Sygn. akt V CZ 44/13

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lipca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jan Górowski

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa "P." Sp. z o.o. w K.
przeciwko K. D. as. S. Republika Czeska
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 24 lipca 2013 r.,
zażalenia strony pozwanej na postanowienie Sądu Okręgowego w O.
z dnia 14 grudnia 2012 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 października 2012 r. Sąd Okręgowy w O. oddalił powództwo spółki P. w K. o zapłatę kwoty 149 919,06 zł tytułem odszkodowania za nienależyte wykonanie zobowiązania polegającego na dostarczeniu papy termozgrzewalnej, uwzględnił bowiem przedstawiony przez pozwanego K. D. as. S. (Republika Czeska) – jako ewentualny – zarzut potrącenia wierzytelności w kwocie 158 279,23 zł, stwierdzonej tytułem wykonawczym, nie badając jednak wcześniej zarzutu pozwanego postawionego na pierwszym miejscu, tj. zarzutu bezzasadności żądania co do jego istoty.

Pozwany zarzucił w apelacji, że Sąd Okręgowy nie orzekł o istocie sporu, gdyż nie zbadał ani nie orzekł o zasadności zgłoszonego w pozwie roszczenia, a oddalił powództwo tylko na podstawie oceny zarzutu potrącenia.

Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 14 grudnia 2012 r. odrzucił apelację, podnosząc, że jest ona niedopuszczalna, gdyż strona pozwana zaskarżyła orzeczenie „jednoznacznie dla niej korzystne”.

W zażaleniu strona pozwana wytknęła naruszenie art. 370 k.p.c. przez błędne zastosowanie. Zarzuciła, że zaskarżony wyrok, mimo oddalenia powództwa, jest dla niej niekorzystny, przesądza bowiem bez badania istoty sporu, iż żądanie było uzasadnione, skoro zostało potrącone.

Sąd Apelacyjny, rozpoznając zażalenie, powziął poważne wątpliwości, którym dał wyraz w przytoczonym na wstępie zagadnieniu prawnym, przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy przejął sprawę do rozpoznania i zważył, co następuje:

W prawie procesowym nie uregulowano prawomocności wyroku co do roszczeń przedstawionych do potrącenia, jednak - jak trafnie podniesiono w piśmiennictwie - zarzut potrącenia powinien być traktowany w sposób szczególny. Należy przyjąć, że wywołuje on identyczne skutki jak zgłoszenie roszczenia w drodze powództwa, w tym np. w zakresie zawisłości sprawy (art. 192 pkt 1 k.p.c.), a jego rozstrzygnięcie co do roszczenia przedstawionego do potrącenia stwarza stan powagi rzeczy osądzonej. W związku z tym należy przyjąć, że pozwany może zaskarżyć wyrok oddalający powództwo, jeżeli oddalenie nastąpiło z powodu uwzględnienia ewentualnego zarzutu potrącenia. Zważywszy więc, że skoro – mówiąc najogólniej – pokrzywdzenie wyrokiem występuje wtedy, gdy jest on dla strony prawnie niekorzystny przez to, że nie zapewnił jej przysługującej ochrony prawnej, mimo użycia właściwie dobranego, przewidzianego przez prawo środka procesowego, to może wnieść środek odwoławczy pozwalający na eliminację tego pokrzywdzenia.

Należy przy tym podzielić pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w orzeczeniu z dnia 6 września 1960 r., 4 CR 877/59 („Przeгляд Ustawodawstwa Gospodarczego”

1962, nr 3, s. 99), że wydanie wyroku oddalającego powództwo z powodu uwzględnienia ewentualnego zarzutu potrącenia, jednak bez ustalenia, czy w ogóle istniała wierzytelność powoda, stwarza nieusuwalną niejasność co do tego, co taki wyrok w rzeczywistości rozstrzyga. Sąd Najwyższy podkreślił, że przedmiot i granice powagi rzeczy osądzonej takiego wyroku są nieokreślone, w związku z czym niezbędne byłoby „powtórzenie” procesu dotychczasowego pozwanego przeciwko powodowi i dopiero wówczas sąd musiałby rozstrzygnąć, czy stronom w ogóle przysługiwały wierzytelności wzajemne i czy skompensowały się (por. także orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 1961 r., 4 CR 212/61, OSNCP 1963, nr 6, poz. 120 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 22 listopada 1968 r., I CR 538/68, OSNCP 1969, nr 11, poz. 204).

Z tych przyczyn, skoro Sąd Okręgowy oddalił powództwo tylko na skutek uwzględnienia zarzutu potrącenia wierzytelności pozwanego, nie badając zarzutu postawionego na pierwszym miejscu, tj. zarzutu bezzasadności żądania co do jego istoty, odrzucenie apelacji pozwanego z powodu braku pokrzywdzenia należy uznać za wadliwe.

W związku z tym Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie (art. 386 § 4 w związku z art. 397 § 2 oraz art. 390 § 1 zdanie drugie k.p.c.).

jw